

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Методичні рекомендації
до виконання практичних завдань
з навчальної дисципліни**

**"ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ
СУБ'ЄКТІВ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ"**

**для студентів спеціальності 8.03050901 "Облік і аудит"
денної форми навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ, 2013

Затверджено на засіданні кафедри бухгалтерського обліку.
Протокол № 5 від 13.11.2012 р.

Укладачі: Маляревський Ю. Д.
Часовнікова Ю. С.

М54   Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з навчальної дисципліни "Організація обліку діяльності суб'єктів різних форм власності" для студентів спеціальності 8.03050901 "Облік і аудит" денної форми навчання / укл. Ю. Д. Маляревський, Ю. С. Часовнікова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 28 с. (Укр. мов.)

Подано практичні завдання та методичні рекомендації до їх виконання, які укладені з урахуванням чинних законодавчих та нормативно-правових актів, що регулюють організацію бухгалтерського обліку діяльності суб'єктів різних форм власності в Україні й метою яких є формування практичних вмінь та навичок з даної навчальної дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 8.03050901 "Облік і аудит".

Загальні положення

Метою завдання є підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу дисципліни "Організація обліку діяльності суб'єктів різних форм власності".

Основним завданням практичних занять є розширення, поглиблення і деталізація теоретичних знань, отриманих студентами на лекціях та в процесі самостійної роботи і спрямування їх на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, прищеплення вмінь і навичок, розвиток наукового мислення та усного мовлення студентів.

Практичне заняття є однією із організаційних форм навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання практичних завдань.

Практичні заняття включають проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язання завдань з їх обговоренням, вирішення контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

Виконання завдань, розроблених у даних методичних рекомендаціях дозволяють розвинути й поглибити теоретичні знання студентів стосовно системи організації й постановки обліку на підприємствах різних організаційно-правових форм господарювання, опанувати практичні навички організації обліку на підприємствах залежно від галузі діяльності та форми господарювання й рішення завдань щодо обліку доходів, витрат та фінансових результатів посередницьких, туристичних, страхових, рекламних підприємств готельно-ресторанної, побутової, видавничої та неприбуткової галузі.

Оцінки, отримані студентами за практичні заняття, враховуються при виставленні поточної модульної оцінки з навчальної дисципліни.

Модуль 1. Основи організації обліку суб'єктів різних організаційно-правових форм господарювання

Тема 1. Класифікація організаційно-правових форм господарювання та видів економічної діяльності в Україні

Методичні рекомендації

Державний класифікатор "Класифікація організаційно-правових форм господарювання" (далі КОПФГ) розроблено відповідно до Концепції побудови національної статистики України та Державної програми переходу на міжнародну систему обліку і статистики.

Відповідно до КОПФГ організаційно-правовою формою господарювання є форма здійснення господарської (зокрема підприємницької) діяльності з відповідною правовою основою, яка визначає характер відносин між засновниками (учасниками), режим майнової відповідальності по зобов'язаннях підприємства (організації), порядок створення, реорганізації, ліквідації, управління, розподілу одержаних прибутків, можливі джерела фінансування діяльності тощо.

Суб'єктами господарювання, а саме учасниками господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, мають відокремлене майно і несуть відповідальність за свої зобов'язання в його межах є господарські організації – юридичні особи, державні, комунальні та інші підприємства, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому порядку та громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані як підприємці.

Об'єктами організаційно-правових форм господарювання є підприємства господарські товариства кооперативи організації (установи, заклади) об'єднання підприємств (юридичних осіб) відокремлені підрозділи без статусу юридичної особи об'єднання громадян, профспілки, благодійні організації та інші подібні організації, організаційно-правові форми.

Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД) установлює основи для підготовки та поширення статистичної інформації за видами економічної діяльності. Основний принцип КВЕД полягає в

об'єднанні підприємств, що виробляють подібні товари чи послуги або використовують подібні процеси для створення товарів чи послуг.

Об'єктами класифікації у КВЕД є види економічної діяльності юридичних осіб, відокремлених підрозділів юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців (суб'єктів), що на вищих рівнях класифікації їх групують у галузі.

Види економічної діяльності, які є об'єктами КВЕД, це сільське, лісове та рибне господарство, добувна промисловість і розроблення кар'єрів, переробна промисловість, постачання електроенергії, газу, пари та кондиціонованого повітря, водопостачання, каналізації, поводження з відходами, будівництво, оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність, тимчасове розміщування й організація харчування, інформація та телекомунікації, фінансова та страхова діяльність, операції з нерухомим майном, професійна, наукова та технічна діяльність, діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування, освіта, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, надання інших видів послуг, діяльність домашніх господарств, діяльність екстериторіальних організацій і органів.

Основним видом економічної діяльності є визначальна ознака у формуванні та стратифікації сукупностей статистичних одиниць за підсумками діяльності підприємств за рік.

Визначення основного виду діяльності здійснюється методом "згори-вниз" (top down) шляхом складання переліку видів економічної діяльності та даними щодо валової доданої вартості за останні 12 місяців та наступним послідовним визначенням секції, розділу, групи, класу КВЕД, відносна частка якої за обраним показником є найбільшою. Цей клас і визначає основний вид економічної діяльності.

Завдання

1.1. Визначення основного виду економічної діяльності.

До якого виду діяльності за КВЕД відносяться:

- агентство з оренди нерухомості;
- роздрібна торгівля автотоварами;
- діяльність рекламного агентства;

- незалежна аудиторська діяльність;
- виробництво дитячого харчування;
- діяльність готелю;
- посередницька діяльність у торгівлі;
- видання бухгалтерського журналу;
- діяльність автошколи;
- туристичне агентство;
- страхування цивільної відповідальності;
- консультування з питань оподаткування;
- фотопослуги;
- ландшафтний дизайн;
- майстерня з ремонту взуття.

1.2. На основі існуючого Національного класифікатора "Класифікація організаційно-правових форм господарювання" ДК 002:2004 необхідно розробити нову класифікацію та пояснити необхідність внесення таких змін або доповнень.

1.3. На основі існуючого Національного класифікатора "Класифікація видів економічної діяльності" ДК 009:2010 необхідно розробити нову класифікацію та пояснити необхідність внесення таких змін або доповнень.

1.4. Визначте, до якого виду діяльності за КОПФГ буде віднесено нове, створене вами підприємство (організацію, установу), які види економічної діяльності за КВЕД буде обрано, обґрунтуйте вибір.

Тема 2. Організація обліку на підприємствах різних форм власності

Методичні рекомендації

Правові засади регулювання, організації і ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності визначаються Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність", який поширюється на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності.

Принципи й методи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності визначаються національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Державна політика у сфері бухгалтерського обліку здійснюється перш за все Міністерством фінансів України, яке затверджує національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку та інші нормативно-правові акти, та другими центральними органами виконавчої влади в межах повноважень, передбачених законодавством.

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві залежить від форми власності, організаційно-правового статусу, обсягів діяльності, чисельності персоналу та ін. Організація обліку передбачає створення системи обліково-економічної інформації й безупинного її упорядкування й удосконалення з метою забезпечення процесу виробництва й управління необхідними обліково-економічними даними.

Будь-якому підприємству необхідно відобразити в наказі про організацію бухгалтерського обліку такі заходи:

1. Вибір форми організації обліку.
2. Вибір форми бухгалтерського обліку.
3. Вибір системи рахунків бухгалтерського обліку.
4. Встановлення правил документообігу.
5. Визначення технології обробки облікової інформації.
6. Встановлення порядку проведення інвентаризації активів і зобов'язань.
7. Інші заходи.

Завдання

2.1. Відповідно до нормативно-правових актів, які встановлюють правила організації обліку на підприємствах (організаціях, установах) в Україні, необхідно скласти наказ про організацію бухгалтерського обліку:

- агентства з оренди нерухомості;
- магазину роздрібної торгівлі автотоварами;
- рекламного агентства;
- аудиторської фірми;
- підприємства-виробника дитячого харчування;
- готелю;
- фірми-посередника;
- видавництва;

- автошколи;
- туристичного агентства;
- страхової компанії;
- консультативного центру;
- фотоательє;
- дизайнерського бюро;
- ремонтної майстерні.

2.2. На підставі існуючих наказів "Про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику підприємства" необхідно визначити недоліки цього наказу та розробити наказ "Про організацію обліку", який би враховував відповідні вимоги.

Тема 3. Облікова політика підприємств залежно від виду їх економічної діяльності

Методичні рекомендації

Закон України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" встановлює правила організації, ведення бухгалтерського обліку й складання фінансової звітності та надає можливість підприємствам самостійно приймати рішення про встановлення облікової політики виходячи з особливостей своєї господарської діяльності, керуючись основними засадами бухгалтерського обліку й фінансової звітності.

Облікова політика підприємства полягає у виборі принципів, методів і процедур, пов'язаних з оцінкою або обліком статей звітності, які визначені П(С)БО. Такі принципи, методи й процедури застосовуються в обов'язковому порядку. Але є й такі, які в П(С)БО наведені у декількох варіантах, що обираються підприємством самостійно. Саме такий вибір і повинен бути зафіксований у наказі про облікову політику підприємства.

У наказі про облікову політику підприємства необхідно:

позначити вибрані методи оцінки та обліку, варіантність яких передбачена нормативними актами з бухгалтерського обліку;

обумовити варіанти елементів облікової політики, опис яких відсутній у нормативних документах та особливості застосування яких підприємство затверджує виходячи із специфіки умов господарювання (організаційно-правових форм господарювання та видів економічної діяльності).

Наказ про облікову політику підприємства, повинен визначити застосування:

- порогу суттєвості щодо окремих об'єктів обліку;
- методів амортизації необоротних активів (основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, довгострокових біологічних активів);
  - вартісних ознак предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів;
  - переоцінки необоротних активів;
  - періодичності зарахування сум дооцінки необоротних активів до складу нерозподіленого прибутку;
  - методів оцінки вибуття запасів;
  - періодичності визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів;
  - порядку обліку і розподілу транспортно-заготівельних витрат;
  - методу обчислення резерву сумнівних боргів;
  - переліку створюваних забезпечень майбутніх витрат і платежів;
  - дати визнання придбаних у результаті систематичних операцій фінансових активів;
  - бази розподілу витрат за операціями з інструментами власного капіталу;
  - порядку оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг;
  - переліку і складу статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг);
  - переліку і складу змінних і постійних загальновиробничих витрат, бази їх розподілу;
  - порядку визначення ступеня завершеності робіт за будівельним контрактом.

При формуванні облікової політики, облікові методи потрібно розкрити залежно від характеру і специфіки діяльності підприємства у відношенні тих чи інших операцій і подій його господарського життя.

Серед існуючих елементів облікової політики найбільш вагомим є поріг суттєвості відносно окремих об'єктів обліку, критерії якого підприємства можуть встановлювати самостійно.

Згідно з П(С)БО 1 суттєвою інформацією визнається інформація, відсутність якої в фінансовому звіті і примітках до нього може вплинути

на рішення його користувачів. Ознаками суттєвості облікової інформації є її кількісні та якісні характеристики, важливі для користувачів такої інформації.

Завдання

3.1. Відповідно до нормативно-правових актів, які встановлюють правила організації обліку на підприємствах (організаціях, установах) в Україні, необхідно скласти наказ про облікову політику:

- агентства з оренди нерухомості;
- магазину роздрібної торгівлі автотоварами;
- рекламного агентства;
- аудиторської фірми;
- підприємства-виробника дитячого харчування;
- готелю;
- фірми-посередника;
- видавництва;
- автошколи;
- туристичного агентства;
- страхової компанії;
- консультативного центру;
- фотоательє;
- дизайнерського бюро;
- ремонтної майстерні.

3.2. На підставі існуючих наказів "Про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику підприємства" необхідно визначити недоліки цього наказу та розробити наказ "Про облікову політику підприємства", який би враховував відповідні вимоги.

Тема 4. Особливості організації обліку посередницької діяльності

Методичні рекомендації

Посередник – це юридична або фізична особа, яка виконує функції зведення суб'єктів ринку для обміну товарами, послугами та інформацією. Посередників можна розділити на дві групи:

1 група – дилери, які беруть ризик на себе, оскільки набувають право власності на товар, а їх винагорода – це різниця між продажною і купівельною ціною. До цієї групи відносяться:

- дистриб'ютор – велика оптова фірма, що здійснює оптові закупівлі у фірм-виробників і надає повний комплекс маркетингових послуг при збуті, а також послуги з встановлення й налагодження устаткування, навчання, консультування користувачів;
- джобер – оптовий продавець, що займається постачанням промислових товарів у великі продовольчі магазини, або біржовик, який укладає угоди за свій рахунок;
- організатор – оптовий посередник, який під час транспортувань товару приймає ризик на себе і набуває на неї право власності на цей період.

2 група – агенти і брокери, які не беруть ризик на себе і не набувають права власності на товар, а їх винагорода – це комісійні. До цієї групи відносяться:

агенти – оптові посередники, які оформляють угоди з покупцями на придбання (закупівлю) товару на основі гарного знання ринку за їх рахунок і від їх імені;

брокер – посередник між продавцем і покупцем при укладанні угоди, який діє від імені та за рахунок клієнта, не приймаючи ризик на себе;

комісіонер – посередник, що здійснює угоди за дорученням клієнта і за його рахунок, але від свого імені;

консигнатор – посередник, діяльність якого визначається консигнаційною угодою, відповідно до якої продавець (консигнант) поставляє товар на склад посередника (консигнатора), що зобов'язаний продати товар зі складу (від свого імені і за рахунок консигнанта) до визначеного терміну, а консигнатор зобов'язаний зберігати товари на складі для реалізації протягом певного терміну;

комівояжер – роз'їзний представник торгової фірми, який займається пошуком клієнтів та пропонує покупцям товари за наявними у нього зразками та перспективами;

маклер – посередник, який представляє інтереси обох сторін і займається пошуком можливостей для укладання угоди;

торговий представник – посередник, який укладає угоди і веде справи кількох фірм, а винагорода залежить від обсягу збуту продукції;

повірений – посередник, який здійснює операції від імені і за дорученням свого підприємства на основі договору-доручення.

Залежно від функцій, виконуваних посередниками, можна вирізнити такі види торговельно-посередницької діяльності:

торговельно-посередницька діяльність із перепродажу товарів;

торговельно-посередницька діяльність зі створення умов для здійснення актів купівлі-продажу, організації товарообігу.

До першого виду належить перепродаж товарів від імені або за дорученням товаровиробника, комісійна й консигнаційна торгівля, інші види перепродаж за дорученням другої сторони.

До другого виду належить діяльність зі сприяння суб'єктам товарного обігу в здійсненні ними операцій купівлі-продажу, створення умов для укладання комерційних угод.

Реалізація товарів може відбуватися як з участю підприємства-посередника в розрахунках, так і без його участі в розрахунках.

При першому варіанті підприємство-посередник не лише організовує оборот, а й розраховується за товари як з постачальниками, так і з покупцями.

Завдання

4.1. Необхідно навести кореспонденцію рахунків з бухгалтерського обліку та визначити суми операцій за договором комісії на продаж товару у комітента та комісіонера за такими даними:

11 січня ТОВ "Влас" передало ПП "Полюс" товари на комісію. Продажна вартість товарів 20 000 грн з ПДВ, первісна вартість – 15 000 грн.

17 січня комісіонер відвантажив товар покупцю, а 20 січня надійшла оплата від покупця, яку в той же день комісіонер перерахував комітенту.

За договором комісії винагорода комісіонера складає 5 % від продажної вартості товарів. Витрати комісіонера за даним договором склали 1 000 грн.

25 січня на поточний рахунок комісіонера надійшла комісійна винагорода від комітента.

4.2. Необхідно відобразити в обліку поручителя та повіреного реалізацію товару за договором доручення та визначити фінансовий результат.

13 січня ТОВ "Влас" уклало договір доручення з ПП "Полюс" на реалізацію товару та 15 січня передало товар для реалізації.

Вартість товару склала 10 000 грн з ПДВ. Собівартість реалізованого товару – 7 500 грн.

Винагорода повіреного складає 10 % від суми договору.

21 грудня ПП "Полюс" реалізувало товар, а 22 грудня покупець перерахував кошти на рахунок ТОВ "Влас".

Наступного дня ПП "Полюс" отримало винагороду.

4.3. Необхідно відобразити в обліку поручителя та повіреного придбання товару за договором доручення без участі у розрахунках та визначити фінансовий результат.

12 січня ТОВ "Влас" уклало договір доручення з ПП "Полюс" на пошук продавця необхідного товару.

18 січня ПП "Полюс" знайшло продавця та уклало з ним від імені довірителя договір купівлі-продажу на суму 45 000 грн, з ПДВ на умовах попередньої оплати у розмірі 100 %. Розрахунки за товар здійснюються без участі повіреного.

22 січня товар було відвантажено на склад ТОВ "Влас", а на наступний день перерахована винагорода повіреному у розмірі 10 % вартості товару.

Тема 5. Організація обліку діяльності в рекламному бізнесі

Методичні рекомендації

Реклама – це інформація про особу чи товар, розповсюджена в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформувати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо таких особи чи товару.

Основні принципи рекламної діяльності в Україні визначає Закон "Про рекламу". Цей закон регулює правові відносини, які виникають у процесі створення, розповсюдження й отримання реклами.

Рекламодавець – це особа, яка є замовником реклами для її виробництва та/або розповсюдження.

Виробник реклами – це особа, яка повністю або частково здійснює виробництво реклами.

Законодавство містить широкий перелік обмежень щодо змісту, характеру та розміщення реклами.

Доходи рекламного агентства обліковують на субрахунок 703, а витрати або на рахунках класу 8, або на рахунок 23.

Відповідно до П(С)БО 16 "Витрати", на підприємстві витрати на рекламу є витратами на збут і відображаються на рахунку 93 "Витрати на збут". Представницькі витрати включають до адміністративних витрат і відображають на рахунку 92 "Адміністративні витрати".

Підтверджуючими документами щодо здійснених витрат є рахунки готелів, підприємств ресторанного господарства, екскурсійного бюро, квитки, графіки виходу в ефір та ін.

При проведенні рекламних заходів на підприємстві обов'язково повинні бути:

- наказ керівника на проведення рекламного заходу (презентації, прийоми, рекламні акції, участь у виставках, тощо);
- кошторис витрат на підготовку і проведення рекламних заходів;
- розпорядження керівника про призначення особи, відповідальної за проведення презентації, прийому;
- календарний план проведення рекламної акції;
- договір з розповсюджувачем реклами.

Завдання

5.1. Необхідно відобразити в обліку рекламного агентства та рекламодавця виготовлення реклами й визначити фінансовий результат.

ТОВ "Влас" замовило у рекламному агентстві виготовлення зовнішньої реклами у вигляді лайтбоксу за 75 000 грн з ПДВ. Витрати рекламного агентства становили: витрати на оплату праці – 24 000 грн, матеріали – 32 000 грн інші виробничі витрати – 7 500 грн.

Оплата за лайтбокс перерахована згідно з договором у повному обсязі.

5.2. Необхідно відобразити в обліку рекламодавця виготовлення зразків рекламної продукції й визначити фінансовий результат.

На ТОВ "Влас" самостійно виготовлено зразки рекламної продукції, для чого придбано і витрачено матеріалів на суму 17 000 грн без ПДВ.

За участь у виставці сплачено 5 300 грн з ПДВ, оплата за розміщення учасників у готелі – 1 100 грн, витрати на відрядження – 270 грн, інші витрати – 2 000 грн.

5.3. Необхідно відобразити в обліку рекламного агентства та рекламодавця виготовлення рекламного ролика й визначити фінансовий результат.

ТОВ "Влас" замовило у рекламному агентстві виготовлення рекламного ролика, вартістю 50 000 грн без ПДВ.

Умовами договору передбачено, що 50 % коштів перераховуються телебаченню за розміщення реклами. Витрати рекламного агентства на виготовлення реклами становлять 15 000 грн.

Тема 6. Організація обліку діяльності підприємств туристичного бізнесу

Методичні рекомендації

Туризм – це тимчасовий виїзд людини з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних або професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування.

Основні принципи туристичної діяльності в Україні визначає Закон "Про туризм". Відповідно до нього, суб'єктами туристичної діяльності є туристичні оператори, туристичні агенти, інші суб'єкти підприємницької діяльності, які надають послуги з проживання, харчування, екскурсійного обслуговування тощо та фізичні особи, що здійснюють туристичний супровід (гіди-перекладачі, екскурсіводи, провідники тощо) або надають послуги з тимчасового розміщення, харчування тощо.

Туроператори організують та забезпечують створення туристичного продукту, реалізують та надають туристичні послуги, а також посередницьку діяльність із надання характерних туристичних послуг та супутніх послуг.

Турагенти здійснюють посередницьку діяльність з реалізації туристичного продукту туроператорів та туристичних послуг інших суб'єктів туристичної діяльності, а також посередницьку діяльність щодо реалізації характерних та супутніх послуг.

Доходи від надання туристичних послуг відображаються за кредитом субрахунку 703 "Дохід від реалізації робіт і послуг".

Формування собівартості турпакета відбувається за дебетом рахунку 23 "Виробництво", а її списання – з кредиту рахунку 23 в дебет рахунку 903 "Вартість реалізованих робіт і послуг"

При реалізації туроператором турпакетів за агентською угодою в бухгалтерському обліку дохід відображається за кредитом рахунку 703 "Дохід від реалізації робіт і послуг" з одночасним відображенням за дебетом рахунку 704 "Вирахування з доходу" сум надходжень за агентським договором.

Для обліку туристичних ваучерів використовується рахунок 209 "Інші матеріали", а страхові поліси та авіаційні квитки відображаються на позабалансовому рахунку 024 "Товари, прийняті на комісію".

Завдання

6.1. Необхідно відобразити в обліку туристичного оператора формування вартості туристичного продукту й визначити фінансовий результат.

Туроператор ТОВ "Влас" уклало договори на надання послуг на території України з:

готелем на проживання – 3 500 грн з ПДВ;

рестораном на харчування – 2 200 грн з ПДВ;

транспортним підприємством на перевезення туристів – 1 300 грн з ПДВ;

екскурсійним бюро на екскурсійне обслуговування туристів – 500 грн з ПДВ.

Вартість туру складає 10 000 грн з ПДВ.

У січні було реалізовано 2 тури на суму 20 000 грн з ПДВ, надійшла оплата від туристів.

6.2. Необхідно відобразити в обліку туристичного оператора формування вартості туристичного продукту та визначити фінансовий результат від реалізації туру.

Туроператор ТОВ "Влас" організував для іноземних громадян тур по Україні. Вартість турпродукту – \$ 3 000.

При формуванні турпродукту витрати туроператора склали:

проживання та харчування – 11 000 грн з ПДВ;

екскурсійне обслуговування – 2 500 грн з ПДВ;

транспортне обслуговування – 3 400 грн з ПДВ;

інші витрати – 1 000 грн.

Передоплата за турпродукт в іноземній валюті надійшла на рахунок туроператора, а наступного дня банк продав валюту на МВРУ за комерційним курсом 8,17 грн. за \$ 1.

Курс НБУ:

на дату зарахування валюти 8,11;

на дату перерахування коштів для продажу валюти 8,13.

Після продажу валюти банк перерахував на поточний рахунок туроператора виручку, утримавши з неї комісійну винагороду в сумі 50 грн. Через два дні турпродукт був переданий туристам.

6.3. Необхідно відобразити в обліку туристичного агента формування вартості туристичного продукту та визначити фінансовий результат.

Турагент ПП "Полюс" за договором комісії з громадянами України організовує туристичну поїздку закордон.

Вартість послуг іноземного партнера, які включають проживання у готелі та харчування складає 8 150 грн. (\$ 1000 за курсом 8,15 грн.).

Вартість авіаквитків складає 2 500 грн, страхового поліса – 350 грн.

Винагорода турагента становить 1 000 грн з ПДВ та перераховується після реалізації туру.

Продажна вартість туру – 12 000 грн.

Курс НБУ:

на дату перерахування коштів для придбання валюти 8,14;

на дату зарахування валюти 8,12.

6.4. Необхідно відобразити в обліку туристичного агента формування вартості туристичного продукту та визначити фінансовий результат.

Турагент ПП "Полюс" на підставі агентської угоди з пансіонатом "Приморський" реалізує туристам путівки на відпочинок в Криму, кожна за ціною 8 100 грн з ПДВ.

Згідно з угодою сума комісійної винагороди турагента утримується ним із суми коштів, отриманих від туристів за путівки та складає 15 %.

За літній період турагентство ПП "Полюс" реалізувало 7 путівок.

Тема 7. Організація обліку діяльності страхових компаній

Методичні рекомендації

Страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що фор-

муються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів.

Страхова діяльність в Україні може проводитися за участю страхових посередників. Страховими посередниками можуть бути страхові або перестрахові брокери, страхові агенти.

Страхові компанії (страховики) повинні створювати страхові резерви, достатні для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань. Страховики зобов'язані формувати та вести облік технічних резервів – резерву незароблених премій та резерву збитків а також резервів із страхування життя – резервів довгострокових зобов'язань та резервів належних виплат страхових сум.

Для обліку надходження страхових платежів призначений рахунок 76 "Страхові платежі". Для обліку розрахунків з надходження страхових платежів застосовують субрахунки 363 "Розрахунки із страхувальниками" та 364 "Розрахунки із страховими посередниками".

Для обліку страхових резервів передбачений рахунок 49 "Страхові резерви" з субрахунками 491 "Технічні резерви"; 492 "Резерви із страхування життя"; 493 "Частка перестраховиків у технічних резервах"; 494 "Частка перестраховиків у резервах із страхування життя"; 495 "Результат зміни технічних резервів"; 496 "Результат зміни резервів із страхування життя"; 497 "Результат зміни резервів незароблених премій"; 498 "Результат зміни резервів збитків".

Для обліку страхових платежів за договорами, переданими в перестраховання передбачено рахунок 705 "Перестраховання". Облік виплат страхових сум та страхового відшкодування ведеться на рахунок 904 "Виплати страхових сум" за видами страхування.

Завдання

7.1. Необхідно визначити обсяг отриманої валової страхової премії зі страхування майна та відобразити в обліку.

На поточний рахунок страхової компанії ТОВ "Влас" надійшло 250 000 грн.

Утримано страхові платежі по страхуванню майна із належного страхувальникам страхового відшкодування 35 000 грн.

Утримано з суми страхового відшкодування зі страхування приміщень, недоплати минулого року 7 300 грн.

Повернено страхувальникам надлишково сплачені страхові платежі зі страхування:

автотранспорту – 12 100 грн;
майна – 5 400 грн.

7.2. Необхідно відобразити в обліку операції щодо розрахунків з надходження страхових платежів.

Отримано страхові платежі за договорами страхування авто-транспортних засобів – 127 000 грн.

Отримано страхові платежі за договорами страхування від нещасних випадків – 17 000 грн.

Отримано попередньо сплачені страхувальниками страхові платежі зі страхування квартир – 93 500 грн.

Отримано страхові платежі зі страхування здоров'я – 84 200 грн.

7.3. Необхідно визначити результат зміни технічних резервів на 31.12. 20xx р. та відобразити в обліку страховика.

Величина резерву незароблених премій на 31.12. 20xx р. – 52 000 грн.

Сума резерву збитків на 31.12. 20xx р. – 23 000 грн.

Сума технічних резервів на 31.12.200x р.:

резерв незароблених премій – 43 000 грн\$;

резерв збитків – 21 000 грн.

Тема 8. Організація обліку суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу та побутових послуг

Методичні рекомендації

Готель – це підприємство будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, яке складається з номерів, надає готельні послуги, які не обмежуються щоденним заправлінням ліжок, прибиранням кімнат та санвузлів. Готелі – це майнові комплекси, що складаються із 7 і більше номерів, підлягають єдиному керівництву та згруповані за категоріями відповідно до переліку надаваних послуг та наявного обладнання.

Готельні послуги – це операції підприємства з розміщення споживача шляхом надання номера (місця) для тимчасового проживання в готелі, а також інша діяльність, пов'язана з розміщенням та тимчасовим проживанням.

Витрати готелю обліковуються на рахунках 23 і 92. До рахунку 23 можуть відкриватись окремі субрахунки для обліку витрат стоянки, заправки та інших підрозділів готелю. За наявності в готелі ресторану, магазину, бару для обліку їх витрат обігу використовується рахунок 93.

Доходи готелю виникають здебільшого під час оплати, яка, як правило, здійснюється в касу. Дохід готелю обліковується за кредитом субрахунку 703 у кореспонденції з субрахунком 301 при готівкових розрахунках і з субрахунком 361 при безготівкових розрахунках.

Ресторанне господарство – це вид економічної діяльності суб'єктів господарської діяльності щодо надавання послуг відносно задоволення потреб споживачів у харчуванні з організуванням дозвілля або без нього.

Заклад ресторанного господарства – це організаційно-структурна одиниця у сфері ресторанного господарства, яка здійснює виробничо-торговельну діяльність: виробляє, продає й організовує споживання продукції власного виробництва і закупних товарів, може організовувати дозвілля споживачів.

Для визначення продажної ціни страв на кожному з них складаються калькуляційні картки, де наводиться перелік складових цієї страви, їх ціна і необхідна кількість.

На підприємствах громадського харчування здійснюється виробництво, і торгівля одночасно. Витрати на виробництво обліковують на рахунку 23, адміністративні витрати та витрати на збут – відповідно на рахунках 92, 93.

Торгова націнка громадського харчування встановлюється у відсотках до роздрібною ціни та визначається в різних підрозділах (на кухні, в буфеті, кафе) окремо. На суму націнки і на суму ПДВ здійснюються два однакових проведення Д-т 281, 282; К-т 285.

Під побутовими послугами слід розуміти діяльність, пов'язану з наданням платних послуг для задоволення особистих потреб замовника за готівкові кошти, а також з використанням інших форм розрахунків, включаючи кредитні картки.

Вимоги до побутового обслуговування населення встановлені Правилами побутового обслуговування, а також рядом інших законодавчих і нормативно-правових актів.

У приміщенні, де проводиться прийом і видача замовлень, на видному і доступному для замовників місці ("Куточок покупця") повинні розміщатися: Правила побутового обслуговування; Витяг із Закону України "Про захист прав споживачів" у частині надання послуг; Перелік

наданих побутових послуг; Інформація про найменування виконавця (повна), його адреса, номери телефонів, прізвище, ім'я і по батькові керівника (власника); Копії витягу із Держреєстру, сертифікатів відповідності на послуги, які підлягають обов'язковій сертифікації, а також копії торгових (спеціальних торгових) патентів, спеціальних дозволів (ліцензій) з видів послуг, які підлягають патентуванню, ліцензуванню; Зразки матеріалів і виробів; Ціни і тарифи на послуги, матеріали і вироби; Перелік нормативно-технічних документів, вимогам яких повинні відповідати послуги; Гарантійні зобов'язання виконавця послуг; Інформація про працівників, які обслуговують замовників, номери телефонів місцевих органів виконавчої влади, територіальних органів Держстандарту, перелік категорій громадян, які користуються пільгами при одержанні побутових послуг; Книга скарг і пропозицій.

Облік доходу від надання побутових послуг ведеться на субрахунок 703. Витрати обліковуються із використанням рахунків класу 8 або рахунку 23.

Завдання

8.1. Необхідно відобразити в обліку готелю доходи та витрати від надання послуг та визначити фінансовий результат.

У готелі "Південний" в місті Ялта за сезон надано готельних послуг на суму 210 000 грн з ПДВ.

Оплата послуг відбувається при поселенні. Кількість осіб, що поселилися – 20. Витрати готелю становлять з ПДВ:

амортизація номерного фонду – 3 500 грн;

амортизація інвентарю – 1 200 грн;

нарахована заробітна плата працівникам готелю – 18 300 грн;

здійснено відрахування на соціальні заходи за ставкою 38 %;

оприбутковано формений одяг – 6 800 грн;

сплачено за комунальні послуги – 2 200 грн;

сплачено за послуги зв'язку – 2 900 грн;

придбана постільна білизна та рушники – 4 100 грн;

передана в експлуатацію постільна білизна – 3 600 грн;

нарахована амортизація постільної білизни у розмірі 50 %;

витрачено миючі засоби – 150 грн.

8.2. Необхідно відобразити в обліку ресторану надання послуг та визначити фінансовий результат.

Ресторан "Гурман" на умовах попередньої оплати придбав та оприбуткував:

продукти вартістю 12 000 грн без ПДВ. На них встановлено торгову націнку у розмірі 60 %;

горілчані вироби вартістю 7 000 грн без ПДВ. На них встановлено торгову націнку у розмірі 80 %.

Продукти передано на кухню на суму 15 2000 гривень, торгова націнка відповідає рівню націнки складу. Страви, які виготовлено з них, на суму 10 000 грн передані до торгового залу.

Витрати на виробництво становлять 2 500 грн.

Реалізовано продуктів на 14 800 грн, горілчаних виробів на 7 000 грн.

8.3. Необхідно відобразити в обліку ресторану надання послуг та визначити фінансовий результат.

Ресторан "Гурман" на умовах попередньої оплати придбав продукти від постачальника на суму 13 300 грн. Торгова націнка разом із ПДВ встановлена у розмірі 30 %.

З цих продуктів вироблені страви і передані до ресторанної зали, націнка якої становить 60 %.

8.4. Необхідно відобразити в обліку салону краси надання послуг, розрахувати суму єдиного податку та визначити фінансовий результат.

Салон краси "Престиж", платник єдиного податку 4 групи за ставкою 3 %.

Протягом місяця було отримано дохід – 57 000 грн.

Витрати салону становили:

заробітна плата персоналу – 11 300 грн;

відрахування на соціальні заходи за ставкою 38 %;

витратні матеріали – 7 900 грн;

комунальні послуги – 2 100 грн;

амортизація обладнання – 560 грн.

8.5. Необхідно відобразити в обліку підприємства створення та використання забезпечень гарантійного ремонту.

ПП "Полюс" надає населенню послуги побутового обслуговування. На підприємстві створено забезпечення гарантійного ремонту.

Розмір щомісячних відрахувань – 1 200 грн.

Здійснено гарантійні ремонти у поточному місяці на суму 800 грн.

Тема 9. Організація обліку діяльності інших організацій

Методичні рекомендації

Видавнича справа – сфера суспільних відносин, що поєднує в собі організаційно-творчу та виробничо-господарську діяльність юридичних і фізичних осіб, зайнятих створенням, виготовленням і розповсюдженням видавничої продукції.

Складовими видавничої справи є видавнича діяльність, як сукупність організаційних, творчих, виробничих заходів, спрямованих на підготовку і випуск у світ видавничої продукції та виготовлення видавничої продукції, як процес відтворення визначеним тиражем видавничого оригіналу поліграфічними або іншими технічними засобами.

Об'єктом витрат і об'єктом калькулювання в друкарні можуть бути друкарські послуги, та невидавнича продукція. Облік витрат виробництва на видавництві ведеться в розрізі окремих видань на відповідних субрахунках рахунку 23.

Неприбутковими організаціями є невідприємницькі товариства, що займаються некомерційним господарюванням, або організації, діяльність яких здійснюється без мети отримання прибутку. Метою діяльності неприбуткових організацій є задоволення суспільних потреб населення.

Неприбуткова організація може вести як неприбуткову, так і прибуткову діяльність. Відображення в бухгалтерському обліку неприбуткових організацій надходжень коштів та майна залежить від джерел їх формування, які можна розподілити на цільові доходи, нецільові доходи, доходи від фінансової діяльності, доходи від проведення основної статутної неприбуткової діяльності, доходи з інших джерел, які оподатковуються податком на прибуток.

Надходження грошових коштів у вигляді благодійних внесків у бухгалтерському обліку відображається за кредитом рахунка 48 "Цільове фінансування і цільові надходження". Отримані неприбутковою організацією нецільові, пасивні доходи, а також доходи від проведення основної або іншої статутної неприбуткової діяльності відображаються на рахунках класу 7 "Доходи і результати діяльності".

Організації, діяльність яких не спрямована на ведення комерційної діяльності, можуть вести бухгалтерський облік витрат із використанням рахунків класу 8 "Витрати за елементами".

Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ) – це юридична особа, створена власниками для сприяння використанню їх власного майна та управління, утримання та використання неподільного і загального майна.

ОСББ є неприбутковою організацією і його статутна діяльність не має на меті одержання прибутку для розподілу між членами об'єднання. Об'єднання створюється для забезпечення і захисту прав його членів та дотримання їх обов'язків, належного утримання та використання неподільного і загального майна, забезпечення своєчасного надходження коштів.

ОСББ мають можливість створювати підприємства для одержання додаткових джерел фінансування своєї статутної діяльності, може розміщувати кошти на депозитних рахунках. Доходи від фінансових операцій підлягають списанню на фінансові результати за дебетом рахунків 72 "Дохід від участі в капіталі", 73 "Інші фінансові доходи" та за кредитом рахунку 792 "Результат фінансових операцій".

Житлово-комунальне-господарство (ЖКГ) – це галузь, діяльність якої пов'язана із забезпеченням життєдіяльності міст і обслуговуванням комунальної власності та населення та включає обслуговування житлового фонду, надання комунальних послуг населенню та підприємствам, благоустрою міст (озеленення, зовнішнього освітлення) дорожньо-мостового господарства, міського електротранспорту та ін.

До складу витрат ЖКГ, які оплачуються у складі тарифу за утримання будинків, включаються як витрати самих житлових організацій, так і оплата послуг сторонніх організацій.

Калькулювання собівартості одиниці послуг на підприємствах ЖКГ здійснюється з урахуванням специфіки підгалузей, виходячи з нормативів відповідних витрат. Такі економічно обґрунтовані калькуляції є основою для затвердження тарифів.

Завдання

9.1. Необхідно відобразити операції в обліку друкарні.

Друкарня ПП "Полюс" виготовила книги.

Витрати на друк склали 31 000 грн, вартість друкарських послуг – 12 000 грн без ПДВ.

Із залишків паперу було виготовлено блокноти, собівартість яких склала 300 грн.

Дохід від реалізації блокнотів становив 800 грн, без ПДВ.

9.2. Необхідно відобразити операції в обліку видавництва і друкарні та визначити фінансовий результат.

Видавництво ТОВ "Влас" замовило в друкарні ПП "Полюс" друкування книг на власному папері вартістю 75 000 грн. Вартість послуг друкарні – 23 400 грн.

Власні витрати видавництва ТОВ "Влас" на підготовку книги становлять 11 000 грн. Власні витрати друкарні ПП "Полюс" на друк книги становлять 9 300 грн.

Друкарня виконала замовлення видавництва на друк книг та отримала оплату.

Реалізовано 60 % тиражу книг по 25 грн за книгу. Весь тираж книг становив 50 000 примірників.

9.3. Необхідно відобразити операції в обліку неприбуткової організації за два місяці.

Неприбуткова організація "Надія" неплатник ПДВ отримала цільову благодійну допомогу – 25 000 грн.

За рахунок цього придбано та введено в експлуатацію медичне обладнання вартістю 19 700 грн, строком корисного використання 7 років, із застосуванням прямолінійного методу нарахування амортизації.

Придбано медикаменти на суму 5 000 грн.

У наступному місяці придбано і передано працівникам канцтоварів на суму 300 грн.

9.4. Необхідно відобразити операції в обліку благодійної організації.

Благодійна організація "Надія", отримала благодійну допомогу для використання у своїй діяльності:

- від підприємства ТОВ "Влас" – кошти в сумі 30 000 грн, з них:
  - на купівлю обладнання в сумі 28 000 грн;
  - на витратні матеріалів вартістю 2 000 грн.
- від приватної особи – автомобіль, справедливою вартістю 65 000 грн, без зазначення цілей його використання.

9.5. Необхідно відобразити операції в обліку ОСББ та визначити фінансовий результат.

Протягом звітнього місяця ОСББ здійснило такі операції:
нарахована оплата мешканцями будинку – 7 000 грн;
надійшла оплата від мешканців будинку – 5 800 грн;
нараховані субсидії, пільги – 1 100 грн;
отримано субсидії, пільги – 1 100 грн;
нарахована плата за вивезення сміття – 2 400 грн;
нарахована плата за обслуговування ліфтів – 900 грн;
перераховано за вивезення сміття та обслуговування ліфтів – 3 300 грн;
нарахована орендна плата – 4 500 грн;
отримана орендна плата – 3 500 грн.

Рекомендована література

Нормативно-правові акти

1. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, затверджені наказами Міністерства фінансів України. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
2. Про видавничу справу : Закон України від 05.06.97 р. № 318/97. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
3. Про житлово-комунальні послуги" : Закон України: від 24.06.2004 р. № 1875. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
4. Про облікову політику : Лист Міністерства фінансів України № 31–34000–10–5/27793 від 21.12.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.minfin.gov.ua](http://www.minfin.gov.ua).
5. Про рекламу : Закон України № 271/96-ВР від 07.03.96. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
6. Про страхування : Закон України № 85/96-ВР від 07.03.96. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
7. Про туризм : Закон України № 325/95-ВР від 15.09.95. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

Основна

8. Маляревський Ю. Д. Облік і оподаткування суб'єктів малого підприємництва : конспект лекцій для студентів напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит" / Ю. Д Маляревський, Ю.С. Горяйнова. – Х. : ВД "Инжек", 2008. – 200 с.

9. Пилипенко А. А. Організація обліку і контролю : навчальний посібник / А. А Пилипенко., В. І. Отенко. – Х. : Вид. ХДЕУ, 2002. – 288 с.

Додаткова

10. Бойцова М. Усе про облік та організацію готельного бізнесу / М. Бойцова, Я. Клищенко, В. Кузнецов. – Х. : Фактор, 2012. – 320 с.

11. Борщ Н. Все об учете и организации неприбыльных организаций / Н. Борщ, В. Кузнецов, М. Казанова. – Х. : Фактор, 2008. – 378 с.

12. Гура Н. О. Облік видів економічної діяльності / Гура Н. О. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 392 с.

13. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні / В. Ф. Кифяк. – Чернівці : Книги-XXI, 2003. – 300 с.

14. Михайлицька М. Усе про облік та організацію ресторанного господарства / М. Михайлицька, Т. Войтенко, Л. Солошенко. – Х. : Фактор, 2012. – 432 с.

15. Приходько В. С. Бухгалтерський облік страхової діяльності : навч. посібн. / В. С. Приходько. – К. : Лібра, 2002.

16. Пуцентейло П. Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва : навчальний посібник / П. Р Пуцентейло. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.

17. Все про бухгалтерський облік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vobu.com.ua/>.

Ресурси мережі Інтернет

18. Деберг–Кредит: Украинских бухгалтерский портал [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dtk.com.ua/>.

19. Хорошилов А. Н. Коммерческо-посредническая деятельность [Электронный ресурс] / А. Н. Хорошилов. – Режим доступа : <http://donklass.com/2010-03-15-15-40-59/42-2009-06-15-16-07-10/54-2009-10-01-14-44-51.html>.

20. Компания "Динай" [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dinai.com/>.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Методичні рекомендації до виконання
практичних завдань
з навчальної дисципліни
"ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ
РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ"**

для студентів спеціальності 8.03050901 "Облік і аудит"
денної форми навчання

Укладачі: **Малярєвський Юрій Дмитрович**
Часовнікова Юлія Сергіївна

Відповідальний за випуск **Пилипенко А. А.**

Редактор **Пушкар І. П.**

Коректор **Бриль В. О.**

План 2013 р. Поз. № 10.

Підп. до друку Формат 60×90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.

Ум.-друк. арк. 1,75. Обл.-вид. арк. 2,19. Тираж прим. Зам. №

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи

Дк № 481 від 13.06.2001 р.